

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
" pol leta	3 " 30 "
" četert leta	1 " 70 "
" mesec	— " 60 "
Po pošti:	
Za celo leto	7 for. 50 kr.
" pol leta	3 " 80 "
" četert leta	2 " — "
" mesec	— " 70 "

SLOVENEK.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

St. 36.

V Celovcu v saboto 5. maja 1866.

Tečaj II.

Naši deželni zbori in naš politični program.

III

(Dalje.)

Zdaj hočem ob kratkem omeniti, to kar so nam govorniki od nasprotne stranke ugovarjali. Tu je bil najpervi poslanec Dežman, ki je terdil, da mi, ki zoper adreso govorimo, tudi pri tej priliki narodno zastavo visoko povzdiguemo. Gospoda moja, jaz bi pač tega ne terdil gledé na to, kar smo brali, kako se je po vseh časnikih in govorih v Gradcu in na Dunaju nemško vprašanje ravno v tej reči kakor kervava nit vleklo, kako je veliki časnik centralistične stranke, namreč stara „Presse“, pisal, rekši: „Ne centralizacija, ampak Nemčija je naše geslo“; nadalje, kaj je dunajski poslanec Šindler v zboru rekel, namreč da, ker septemberski manifest narode kliče, mora nižje-avstrijski deželni zbor nemški odgovor dati (Dobro! med poslušalci), dá, če vse to premislimo, potem pač moramo reči, da se z narodno zastavo maha, toda ne na naši, ampak na nasprotni strani. Mi stojimo, kakor vselej pod cesarsko zastavo, ker vemo, da je dosti velika, da dobi tudi naša zastava prostor pod njo; mi se nočemo bojevoti pod orlom ranjcega nemškega „Reicha“, ki vse narode želi pogoltniti, temveč mi bežimo pod krilo avstrijskega orla, ki ima na svojih persih tudi naš deželni gerb (Dobro! med poslušalci), kjer tudi mi v zvezi z drugimi narodi Avstrijo veliko in srečno storiti mo-

remo. (Gromovita pohvala v sredi in med poslušalci.)

Poslanec Dežman nam je očital, da nismo doslednji, češ, ker je dr. Bleiweis v prvem deželnem zboru zagovarjal februarni statut. To je pač navadni hiperbolični govor g. Dežmana (Smeš med poslušalci); kajti dr. Bleiweis ni takrat o februarjem statutu družega rekel, kakor z malo besedami to le: Adresa naj se cesarju tudi v slovenskem jeziku pokloni! (Dobro! in smeš med poslušalci.)

G. Dežman je na dalje rekel, da mu splošni interesi narodovega blagostanja in svobodne uravnave več veljajo, kakor narodni interesi. Tu pa jaz mislim, da je naredel razloček med reči, ki se ločiti ne dajo. Nauk o narodovem gospodarstvu se imenuje narodno gospodarstvo, in pravijo tudi, da ste besedi narod in ljudstvo enacega pomena. Narod, ki nima omike, ne more imeti blagostanja, omika pa je edino le mogoča na narodni podlagi (Živi dobro-klici v sredi in med poslušalci), in ker omika brez blagostanja, in blagostanje brez svobode mogoče ni, stoji narodnost z blagostanjem in svobodo v prav ozki zvezi, tako da se ne da ena od druge ločiti! (Živi dobro-in pravo-klici v sredi in med poslušalci.)

G. Dežman je rekel, da mi, ki smo nasprotniki centralizacije, želimo vendar „Generallandtage“ t. j. skupinske zборе imeti, Nemci pa da so z majhnimi deželnimi zbori zadovoljni in nočejo takošnih „Generallandtagov.“ — Na to odgovorjam: Nemci ravno želijo pred vsem „Generallandtag“, t. j. oži

„Reichsrath.“ Kaj je tudi oži „Reichsrath“ družega, kot „Generallandtag“ za zahodnjo stran države, ker dobro vedó, da so si v njem gotovi večine. (Živi dobro-in pravo-klici v sredi in med poslušalci.)

Naposled je g. Dežman rekel, da se s frazami (praznimi besedami) le edinost podira in da še vedno velja beseda: „Divide et impera“, t. j. razdvojuj in gospoduj. Na to moram odgovoriti: Da, žalibog res se podira edinost, pa kako? Septemberski manifest so sprejeli hvaležno vsi narodi, le mala peščica Nemcev ne, in če zdaj edinosti v Avstriji ne dosežemo, nismo temu krivi mi, ki na strani cesarjevi in vladini stojimo, temveč tisti, ki zaradi ene fraze septemberski manifest sovražijo. (Prav dobro! Dobro! v sredi in med poslušalci.)

Poslanec Zupan je rekel, da odbor ni nič na septemberski manifest gledal. Tu pa moram nemu svojih predgovornikov priterditi, ki je rekel: „Patent je spremljevalec manifesta.“ Ta manifest bi bili morali gospodje odborniki dobro prevdarjati, morebiti bi ne bili potem predloga za adreso danes nasvetovali.

G. Zupan in za njim tudi baron Apfaltrern sta posebno povdarjala to, da tudi mi le zborujemo na podlagi oktrojiranega 26. februarja, in da, če pravimo, da februarni patent nima pravne doslednosti, smo tudi mi v nevarnosti, da ne bi nam duri pokazali. Po mojih mislih je pa tu velik, silno velik razloček. Že prej enkrat sem to zavernil ter rekel, da to ni res, da v politiki ni na nič drugega

Besednik.

Glas iz daljave.

Praga 23. aprila 1866.

Bili so nekdanj žalostni časi. Gosta megla je ležala na slovenskem ljudstvu in nevednost je morila njegovega duha. Kdo se je spominjal tega, da so junaški naši očetje branili vero, svobodo svojo in družih proti najbolj divjemu sovražniku, da smo rešili sebe in druge robstva in smerti. Vedelo se ni družega o nas, kakor to, da smo neumni in neomikani! K sreči — tako se je govorilo — smo žepri grobu, v ktere-ga homo zdaj zdaj padli. Tako se je o nas mislilo in govorilo, — ni dolgo tega.

Pa glej! kaka čuda vidimo pred seboj. Narod, od tujcev poniževan in zasramovan, od lastnih sinov zatajevan in izdajan, ta narod stoji zdaj terdno tu, kakor krepka lipa, ki je še mlada sicer, pa je že pognala globoke in terdne korenine, tako, da se nobenemu še tako silnemu viharju izruvat ne da.

Bili so nekdanj žalostni časi, žalibog da tudi dan danes še po gosto nevihte temné jasno nebó!

Teklo je prvo leto ranjkega državnega zborovanja. Besede: „Enaka bremena, enake pravice“, ki so prišle iz plemenitega serca ljubljene-ga vladarja, obudile so tudi pri Slo-

vencih milo nado, polnile serca s sladkim upanjem. Zdelo se je, da je zdaj ugodni čas prositi, da se odvzame največa krivica, ki jo je prenašal nesrečni narod naš sto in sto let.

Prošnja podpisana od 20 tisoč mož, ki jim je mar za dušni in telesni blagor našega naroda, romala je k vladi. Ali kaj je doseglja? —

Resnično, niso pozabljene in ne bodo nikdar pozabljene besede, s kterimi je tedanji minister Schmerling gerdil in zaničeval pred vsem svetom naš narod, in kar je vsacemu narodu najdražega, jezik naš.

Skliceval pa se je vitez Schmerling na sporočila kranjske deželne vlade in ljubljanskega škofijstva.

Od te prigodbe v državnem zboru teče zdaj peto leto. Marsikaj se je spremenilo. Terdna volja, bister duh, blaga in plemenita serca slovenskih rodoljubov so vstvarila tako veličasten napredek, da razun Anastazija Grüna in Krommerja ne najdeš kmali omikanega človeka, ki bi se upal ponavljati očitovanje, ki smo ga slišali iz ust pervega ustavnega ministra.

Izšla pa je 1. aprila 1866. leta Gospodovega od ravno tiste strani, ki je sporočala Schmerlingu, med svet naredba, ki bi hoté ali nehoté v šolah slepila in temnila mladega duha, namesti da bi ga razsvitljevala.

Deleč je od mene mnenje, da ima okrožnica vzrok svoj v kacem neblagem namenu, marveč mislim, da hoče častito predstojni-

štvo po svojih mislih storiti kaj za blagor slovenskega naroda. Prepričan pa sem, da so te misli krive in neveljavne, in da bi znane naredbe, ako bi se vpeljale, rodile žalosten sad, škodoval slovenskemu ljudstvu na duši in na telesu!

Ni me volja tu dokazovati, da je ponemčevanje — ker brez tega se v začetne šole nemški jezik nikakor vpeljati ne da — božjim in naturnim postavam nasproti, da ima vsak narod, dokler je na svetu, tudi pravico živeti in ravno tako tudi jezik njegov; da je dolžnost vsacega naroda izobraževati se v jeziku, ktere-ga mu je dal Bog in da nima nikdo tudi vladane, in ko bi bilo celo v njen prid, pravice ukazovati kacemu narodu: „Izobražuj se, toda v jeziku, ktere-ga jaz hočem.“

Rad bi poznal človeka, ki bi se upal s kakršno koli sofistiko, pred Bogom in pred svetom, opravičevati ono djanje, ko se je po šolah nedolžni otrok kaznoval, ako mu je ušla kaka beseda, ki jo je sprejel od matere svoje.

Tudi ne bom iz različnih vednost dokazoval pedagogične cene materne-ga jezika, saj so znane vsakemu, kdor se je kaj ogle-dal krog sebe, razsodbe najveljavniših mož, domačih in tujih o tej zadevi.

Slovenskemu narodu je bil zadergnjen vrat, da se kri ni mogla po najbliži cesti pretakati do glave in možganom donášati potrebne hrane. Morala je delati kri velike ovinke, preden je prišla do glave in tako

gledati, kot na vspeh. (Dr. Toman: Prav dobro!)

Vspreh ali napredek februarnega patenta nam je pokazal, da je bil mervto rojeno dete; vspeh našega deželnege zboru nam kaže, da stoji na pravi podlogi, deželni zbor kranjski je ustaven, je naša stara pravica, in če tudi pravimo, da je februarni statut nov volilen red, nov patent vstvaril in da na njegovi podlagi tu zborujemo, imela je vendar Kranjska že poprej svoje deželne zборе, a mi se ne spominjamo, da bi bila Avstrija kdaj imela pravno doslednji parlament — razun ustavodelnega zboru.

Februarni patent je neizpeljiv in ravno zategadel smo mi zoper njega. S tem pa hočemo to reči, da se ni nikdar popolnoma v djanju razodeval, da „Reichsrath“ ni bil nikdar postaven „Reichsrath“; s tem pa tudi dokazujemo to, da pravimo, da je Njegov veličanstvo popravici ravvalo. Poglavitni vzrok pa je vedno le ta: Februarni patent je neizpeljiv, sprava v Avstriji pa mora mogoča biti. (Pohvala med poslušalci.) Ako ne gre potej poti, pojde pa po drugi, in mene nikakor to ne straši, kar je baron Apfaltrern večkrat povdarjal, da je bilo deset in še več le treba, da se je sprejela pragmatična pogodba. Pervič je kaj zelo negotovo, ali bomo res deset let za to potrebovali, ako se spomnimo tistega pomenljivega dogodka, ki je zares segel v zgodovino vsega sveta, ker je imel dober vspeh, tistega dogodka namreč, ko so Ogrji rekli: „Moriamur pro rege nostro“, t. j. umrmo za svojega kralja; ako pomislimo, da niso bili, kakor se je pri zdanji volitvi pokazalo, taki mladenči, kakor je Švare in drugi, ki so nagle in vroče kervi, za poslance izvoljeni, in da je Deakova stranka odločno zmagala; tedaj mislim jaz, da se bodo Ogrji na podlagi oktoberske diplome spravili, — če pa ne, je potem to ena izmed tistih nesreč, ki se ne dajo s tem odpraviti, da se na njih mesto druga postavi (Dobro!), in jaz moram reči: Ljubša, kot parlamentarična manjšina, ki si domišljuje, da blagor avstrijski zastopa, ljubša mi je samovolja cesarjeva! (Živa pohvala v sredi in med poslušalci.) Če se je dr. Zupan trudil dokazati, da je „Herrenhaus“ (gosposka zbornica) v oktoberski diplomu vterjen in da je le svoboden razvitek oktoberske diplome (S meh!), nimam mu

na to ničesar odgovoriti. (Živa pohvala v sredi in med poslušalci.)

Na svetu je marsikaj, za kar se, kakor dr. Zupan pravi, dobi razlogov, kakor lešnikov; ravno to pa ni noben razlog. (S meh med poslušalci.) Če je dr. Zupan Goluhovskijeve štature spet enkrat omenil, mora mu tudi znano biti, kaj je prava dogodba teh štatur, ki niso vterjeni niti v oktoberski diplomu, niti ni oče oktoberske diplome nanje mislil, ampak bili so le ponevedoma iz registrature, kjer so mirno počivali, vzeti in tedaj narejeni, ko še nihče na oktobersko diplomu mislil ni. Dr. Zupan je rekel, da se pravno in politično postavodajstvo vendar ne more vsem deželnim zborom izročiti. Tega tudi mi ne tirjamo; pravosodnje postavodajstvo naj se godi, kakor je izrečeno v oktoberski diplomu, po vsakem primerljeju posebej in ne vsaki dan, in če imamo enkrat dobro postavodajo, trajala bo dalj časa. Dobre postave naj se ne spreminjajo vsak dan in dajejo naj jih poslanci dotičnih deželnih zborov. To je pot, ki jo je odkazala oktoberska diploma in na katero imamo zdaj zopet priti.

To pa, kar je dr. Zupan rekel, da gre Belcredijevo ministerstvo ravno tisto pot, katero je minister Šmerling hodil, in da tudi minister Belcredi pravi: „Mi hočemo počakati, dokler da Ogrji ustavo sprejmo“, to vse je zoper razločne besede oktoberske diplome, kjer je razločno povedano, da se bota februarni patent in oktoberska diploma predložila, naj se prevzameta; če pa ne bota sprejeta, in se bodo drugi predlogi nasvetovali, bodo potem le-ti podloga za porazumljenje ali spravo.

(Dalje pride.)

4. Avstrijsko cesarstvo.

Nemško in še marsikako drugo vprašanje mislijo in namerjajo tedaj res z mečem rešiti. Že dalj časa govorimo o tem in navajamo mnenja slovanskih časnikov, da bi vsem, zlasti kar se nas Slovanov tiče, ta zadeva jasna bila na vsako stran. Naj jih zatorej še kaj omenimo. Češki „Narod“ spet piše, da vsi avstrijsko-slovanski in pruski časniki o nemški politiki dunajske vlade pravijo, da ona Avstrijo slabi in zadržuje,

da ne more velike svoje veljave zadobiti. Še celo „Vidov dan“, vladin serbski list, vpraša začudeno, kako si vendar Avstrija more prizadevati za to, da bi postala velika nemška država? „Nar. listi“ pa pravijo, da je zavolj tega zdaj tako žalostno stanje in da mnogim serce upada, ker se dunajski kabinet nemške politike, zavoljo ktere so avstrijski narodi skozi več stoletij ternjevo pot hoditi morali, še vedno derži. Ta politika namerja dvoje: prvič da se ne morejo avstrijski narodi po svojih historičnih in narodnih posebnostih svobodno razvijati, in drugič da se njihovi interesi nemški politiki žertvujejo. Avstrijski narodi bodo tudi zdaj radi kri in življenje dali, da se Avstrija reši, — ali kdo nam je porok, da se potem spet stare politike ne primejo? Le to nam daje še upanje, da so narodi ustavnega duha navzeti. — Strune so res zdaj strašno napete; ali vendar bi mogla Avstrija še s tem vojsko ubraniti, ako bi popustila svojo staro politiko in se nove zdanjim okoliščinam primerne prijala. Naj se tedaj ne obotavlja, da prepozno ne bo! —

Na Češkem so neki že povsod okrajna zastopstva vpeljana.

Gališki zbor se je 28. aprila končal. Še predno so se poslanci razšli, sklenili so po velikem prizadevanju bivšega ministra Goluhovskija, da se postave tudi v rusinskem jeziku izdajajo.

Potni listi se na Beneškem in spodnjem Tiroljskem spet pregledujejo.

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Kaj bo? — v igred; — ogenj; hudobije.) Kaže se, da nihče ne ve, kaj da bode. Predvečerašnjim se je za gotovo terdilo, da na Dunaju nihče v resnici na vojsko ne misli; danes pa skače po mestu novica, da se med 5. in 10. majnikom iz Talijanskega imenitne reči pričakujejo. Bodi si pa, kar hoče, že čutimo, kako dobra in sladka da je vojska. Meso je poskočilo pri funtu za 3 kr., žito pa pri bernu še več kot za 1 gld. Iz serca želimo, da bi naši ubogi kmetje živino in žito dražji prodajali; — pa kaj, ker ni več niti žita niti živine niti kerme pri hiši, da bi kaj imeli prodajati. Bo menda za vse strašno

je oživljevala samo nekoliko možganov; le en del se je mogel srečno razvijati, drugi deli pa so bili obsojeni v smert. Našemu narodu je bila zadelana prava cesta, on se ni mogel izobraževati s prirojenim mu jezikom in si tako pridobivati potrebnih vednost, ker šole so bile vredjene tako, da, kdor je kaj več hotel vedeti, kakor stoji v abecedi, ta se je moral najprej naučiti tujega jezika.

Le kdor se je naučil nemškega, ta je bil tako srečen, da si je mogel pridobiti viših vednost, le ta je mogel rasti ne le na telesu, ampak tudi na duhu. Tacih ljudi pa je v primeri s tistimi, ki jim je bila pot do omike zadelana, grozno malo v naši domovini.

Kaj pa je namen ljudskih šol? — Mislim, da v teh šolah se ima prižgati luč razum človeškemu, da bi v življenju čem dalje tem jasneje svetila. V šolah začetnih ali ljudskih ne smejo otroci biti modrovavci in jezikoslovci, ampak zmožnosti se imajo razvijati, da bi bili pripravi sprejeti v se, kar je dobrega in koristnega; podloga terdna se ima položiti, da bo na nji odrasli človek dalje stavil in zidal. Potrebne vednosti se imajo jasno in umevno vcepiti, da bi mladenec, stopivši v resno življenje, se zavedel in ne bil tujec v domu, da se bo z veseljem in pridnostjo poprijel svojega dela. Ali so pa naše šole tako uravnane, da morejo to doseči, in ali se imajo vsled nove okrožnice tako uravnati. Žalostni sad nekdanjih ponemčevanih šol je sploh znan in jaz

moram reči, da še nisem imel te sreče videti le enega človeka, ki bi se bil naučil nemškega v prešnjih ljudskih šolah, akoravno so bile tako nemške, da nič bolj niso mogle biti. Tuj jezik, tuj svet! Treba je večletne delavnosti in mnogo truda, preden se človek nauči tujega jezika tako, da bi mogel vse razumeti, kar se mu v njem pové, da bi mogel v njem govoriti in teže reči umevati. Tega pa je vendar treba, ako hoče imeti učenje v šolah kako korist. Jaz poznam več ko enega gimazijskega abiturienta, ki je bil najmanj deset let sedel v čisto nemških šolah, pa ti v nemškem govorjenju gotovo več nepravilnih stavkov sklati vkup, kakor pa pravilnih. Kdor se hoče o resnici, da se jezika v šolah ne naučiš tako hitro, prepričati, temu je treba samo pogledati v pismene izdelke tudi večih učencev. In tu bi se imel otrok v ljudski šoli naučiti nemškega jezika!?!

Res je, da se nauči v dolgih letih otrok, da se pravi: igla — der Nadel; nož — die Messer; plug — das Pflug, in da se nauči svoje ime tako pisati, da mora človek enkrat pomisliti, ako ga bere, preden spozna iz te karikature pravo ime. In kaj pa koristi vse to, kaj mi hasni, ako znam vsa orodja v sto jezikih imenovati, ako pa ne vem čemu da so, kako jih je treba v roke vzeti, itd.

V življenjepisu slavnega jezikoznanca Mezo-fanta lahko berete tudi naslednji pogovor:

A. „Ali ni to čudež znati toliko jezi-

kov?“ B. „Ti mi boš priznal, da je več čudež, ako zna kdo toliko jezikov, pa ne ve v njih kaj povedati!“

Koliko bi bilo časa pridobljenega, koliko ljudstvu pomagano, ko bi se, namesti da se ubija tuj jezik v glavo, učile za življenje potrebne vednosti!

Da bi se pa znanje nemščine „thunlichst weit“ razširilo, bilo bi se ve da treba vsaj nektere predmete tudi po nemški učiti.

Ko bi se pomislilo, kako malo koristi učenje kterege koli predmeta ako ga učenec le na pol ali pa še manj razumeva, bi se gotovo to ne skušalo. Ta je papagajeva, odrekovanje besedi, o kterih v resnici ne ve, kaj pomenjajo. To je zgubljen čas! Čas pa je zlato, vednosti so draže kakor biseri, ker brez mnogoterega znanja ne more sedanji čas nobeden več obstati.

Kmet vidi, kako davki in drugi stroški rastejo od dne do dne, ali polje ne raste, — to ostane toliko, kakor je bilo poprej, tega ni moč razširiti. — Mogoče pa je zvišati vrednost in rodovitnost njegovo, tako da se na njem dva in trikrat več pridela. K temu pa je treba vednosti in znanja, ki ga pamet sama ne da in ga tudi naši gospodarji nimajo, da bi mogli podučevati svoje sinove. Tako je z rokodelcem, tako je z vsacim.

(Konec pride.)

terda že zdaj, kaj še le bode po vojski, ko pridejo bolezní, plačila in vojaki brez rok in brez nog! Kar nas tolaži, je govornica, ki se raznaša po mestu in veliko vselja napravlja. Preslavna naša cesarska rodovina je menda volje za vojskine naprave in potrebe darovati 200 milijonov gold. To bi bila kaj lepa reč in izdatna podpora! Tudi nebesa menda usmiljeno gledajo na nas; polja in travniki kaj lepo stojé in drevesa cvetó, da se človeku serce smeji. Tako bomo vsaj jesti imeli! — Moramo že tudi par nesreč omeniti. V torek ob 10. po noči je v Rutah pri Ajtoniču blizo Bistrice v Rožnej dolini celo pohištvo pogorelo, v sredo zvečer je pa bil v Timenskej fari precej velik ogenj in 3 ali 4 kmetije pokončal. — Čujte, čujte, kake strašne hudobije se godé v Celovcu in okolici. Ni še 8 dni, kar je bil oženjen mož in oče obsojen na dve leti v težko ječo, ker je posilil dve doklici, ena je bila 9, druga pa 11 let stara. Pa čujte! deklici ste ga bi rekel zapeljale! Poklicale ste ga lani po letu v kopalnico v mestnem grabnu, kjer se je potem strašni greh storil — V kterčmi „Zum lustigen Jäger“ je nesramna babura nekemu pripitemu kmetu iz žepa 201 gld. ukradla. Malo zunaj mesta — na cesti proti Gospej sveti stoji maloprida kerčma: „Lorberhof“ imenovana. Tu so tri ženske na povelje svoje gospodinje nekega kmeta s tem vpijanile, da so mu v poliči ola vlile močnega slivovica. Tako pijanega so do čistega okradle in v najhujšem zimskem mrazu djale v grapo blizo ceste, in le čudo, da sirota zmerznil ni. — Žalostno je, kamor koli le pogledaš! —

V Žminju v Istriji. P. J. (Uboštvo. Vojniki. Popotnica. Usmiljen župnik.) Z naročaino vred pošljem tudi nekoliko vrtic za „Slovenca“. Tu pri nas je strašno pomanjkanje in uboštvo. Kdor sam ni tukaj, težko bo verjel mojim besedam. Ljudi vsakega stanu je zadelo preveliko siromaštvo. Denar je redek kakor bele vrane. Nima ga ne kmet, ne trgovec, ne gospod, ne duhovnik ali svečenik. Tukaj se za denar niti kupuje niti prodava, le edini „puf“ ali up še vlada in dela, kar more. Joj siromaku, ki zbog revščine nima upa, — drugo mu ne ostaja, nego da po polju in hosti (gozdu) travo guli, jo kuha, in neosoljeno in nezabeljeno zavživa! Nekdaj so vsaj duhovniki kaj imeli, a zdaj so tudi oni skorej vsi ubogi, da, celo taki se že med njimi nahajajo, ki bi še vsakdanjega živeža ne imeli, ako bi jim njihov odvetnik, ta premilostljivi „puf“, ne pomagal! —

Včera, 24. aprila, so vojniški pozivi na naše vojnike v dopustu (urlavbarje) dospeli. Ostro se jim je zaukazalo, da morajo vsi drugi dan v Paznu biti. Resnično vam povem, da nisem nikdar tako žalostnega prizora videl, kot včera. Bilo je vseh skupaj 42 poklicanih, in nič se ne lažem, ako rečem, da 40 izmed njih ni beliča v žepu imelo! O kako nam je serce pokalo, videti te plabe in gladne mladenče, ki so spremeljeni od svojih domačih denarja na posodo iskali, da bi imeli kaj za popotnico. Nekteri so imeli sekire in motike, drugi kokiši in kake druge take reči ter so jih ponujali na prodaj, da bi prejeli vsaj 3 šestice za pot v Terst. In to vse se je godilo v temni noči! Celo noč od mraka do zore so terkali na vrata ter milo klicali na milosrdje onih, od kterih so se pomoči nadjali. Duhovnikov je tu sicer 5, ali kaj, ker razun župnika vsi drugi nimajo ničesar. Celo noč nismo nič oči zatísnil! G. župniku pa moram tu očitno hvalo izreči — čast, komur čast gre! — da je izdajal revežem vse do zadnjega penza. Bog mu poverni! O cesarji, o kralji! da bi vi poznali uboštvo svojih podložnih, gotovo bi si tudi na vso moč prizadevali vojske odpraviti in svojemu ubogemu ljudstvu kruha priskerbeti. — Teh besed naj mi „Slovenec“ ne zameri, ker mi gotovo nikdar ne bodo prišli ti žalostni dogodki iz spomina. Bože pomiluj! (Prosimo večkrat kaj! Vredn.)

Iz Tersta. V. (Slovenstvo na Koroškem. Ces. odgovor. Opazka.) Preteklo je že nekaj časa, odkar je prišla sem iz Koroškega v službo neka ženska, rojena Slovenka. Pošljala je od tukaj svojemu bratu na Koroško večkrat pisma, napravljena jej po družih v nemškem jeziku. Brat jej je vsakokrat tudi po nemški odgovoril, ker je menda menil, da bi tukaj nihče slovenskega pisma ne razumel in ga sestri tolmačiti ne mogel. Zadnjič ji pa napravi po sreči nekdo pismo na brata v slovenskem jeziku. Hitro ji brat (sam pisaje) odgovori s slovenskim listom. Poprej je bil vsakokrat prisiljen, si Bog ve kod kakega človeka iskati, da mu nemški piše. — Ali je, prašamo, po takem res, kakor terdijo koroški nemškutarji, da koroški Slovenci za svoj jezik nič ne marajo? Narava je pač mogočna! Povejte to svojim nemškutarjem! — Neka druga dekla pa, ki je tudi koroška Slovenka, prejela je oni dan iz Koroškega, iz neke čisto slovenske okrajine, svojo domovnico (Heimatschein), pisano v nemškem jeziku, dasiravno, kakor se na njej vidi, so za to nalašč naprej tiskani listi (blanketje) tudi v slovenskem jeziku napravljeni. Kaj pomagajo tedaj ti listi, ako jih srenjski uradniki le po svoji glavi rabijo, ne pa, kakor bi jih morali — po postavi? —

Cesarjev odgovor na prošnjo za oproščenje od vojaške službe zastran Tersta in okolice njegove prišel je pred nekimi dnevi, namreč — ukaz, da naj se berž napravi popisovanje novincev, ki je pa tudi že bilo 26. in 27. aprila. — Slišim, da prememba o kteri je one dni govoril „Slovenec“ zastran vredovanja lista „II. Primorjana“ ni vsem prav po godu. Žalujejo zato in govoré marsikaj. Saj je pa tudi toliko važnih reči, s kterimi bi se gotovo, če bi se primerno in umevno razlagale, še marsikteri bravec pridobil. Serčnost velja!

Iz Zasavinja 24. aprila. — V. (Družba s v. Mohora.) (Konec.)

Če namreč posodiš eno knjigo le enemu, posodim jo jaz tudi vso, pa v petero razdeljeno, v ravno tistem času peterim.

Jaz bi že knjigo posodil, čuje se včasih, pa se mi po posojilih pomaže in scetra. To pa ne gre.

Šent te vendar! ki se tega skopega pravila držiš. Dozdaj menim, se je še vsaka knjiga pisala in tiskala zato, naj bi se razširila dalje ko mogoče, in naj se njeni listi pridno prebirajo, dokler da res niso capica. Knjigo pač ne gre omilovati, kedar se pridno čita, ampak le tedaj, kedar v zaduhli omari v prahu dolg čas prodaja, in kakor merlič v grobu ostremu zobcu gladovnega červa zapade. Naj le roma zlata knjiga po celej fari od kočé do kočé, če ti tudi nazaj pride črna ko zamorec, in raztrgana kot berač, — da si le svojemu bratu, zanemarjenemu narodu koristil, je že škoda obilno povernjena; kaj pa to dé, da se le kakor si koli, dobro razširja!

Potlej pa se tudi še da celi letnik v zvezek zlimati.

Želeti je pač, naj bi se družbine knjižice nekoliko lepše oblekle, kar je že lani bil nekdo nasvetoval. Kuta sicer res še ne stori mniha, pa tudi prazen list ne knjige, ali ljubi Bogec je že oko tako vstvaril, da rajši gleda prijetno, zeleno trato, sinje nebo, ali pa rudečo vertnico, kakor n. pr. kup pepela. Gospôdi se ve da je to že en mak, ali knjige so tu zlasti za prosto slovensko ljudstvo; saj veste, da kmetu je tem ljubša in lepša podoba ali kakoršna si bodi malana reč, čem bolj mu oči izpod čela vleče. Šolarčeki na očitnej preskušnji najželjniji hrepenijo le po kričočih ali preživih barvah na mizici, kjer jih darila čakajo. Opazoval sem pri nekej skušnji šolarja, ki je „Večernice“ v dar prejel. Kujavo je ogledoval zlato knjižico pa v prenavadni perteni obleki, ker se mu je zdela premalo praznja, in nevošljivo se je oziral po sosedu svojem, kteri je ves vesel navadno, pa kaj živo tablico

kazal. Kje pa so knjižice družbine na boljšem mestu, kakor ravno na mizici šolskih daril. — „Vse prevdarite, in kar je dobrega, obderžite.“

Ptuje dežele.

Današnje stanje je prav kakor pred nevihto. Zdaj zdaj lahko zagromi in vojska se vname na jugu, severju, izhodu in Bog ve kje še! Bismark si zdaj kar zelo prizadeva, da bi vladarje družih nemških deržav na svojo stran spravil ali jih vsaj tako omamil, da bi roke križem deržali in gledali, kako se Avstrija terga! Pred vsem pa mu je mar za Parsko in Saksonsko. Sicer pa diplomatičnemu pisanju še ni konca in kraja. Če Bismark tudi zdaj še ne da pravega odgovora na avstrijske predloge zastran razorožanja in mirne sprave, misli se potem naš kabinet v Frankobrod obrniti, kar bi se bilo moralo že davno zgoditi. Govori se, da se Saksonska kaj zelo za vojsko pripravlja; to pa ni Bismarku po volji in on jej je že ostro zažugal. Kakor zdaj dunajske novine pišejo, ni na Českem več ko 30.000 vojakov, kar je jako malo, če se pomisli, da je Bismark čedalje bolj sirov in nadležer!

Napoleon gre zdaj v toplice, potem pa v žalonski tabor!

Angleško ministerstvo misli še ostati in volilni red popolnoma predrugačiti, da si tako več prijatlov pridobi.

Razne novice.

* (Dve smešnici.) Bilo nas je nekaj v prijateljskem krogu zbranih na Štajerskem, kar pride nekdo in med drugim pripoveduje, da je nek župnik blizo kranjske meje (na Vr.), kjer je nemščina razun uradnikom le malo kateremu znana, za zamrlim vse časti vrednim in domorodnim uradnikom, risum teneatis amici! — pridigoval nemški!!!

Nekteri trdimo, da to ne more biti res, ali dospevši prijatelj nam veli: Res je, res! Mi se posmehovaje pogledamo, eden nazočih pa kakor v vseh imenu izdihne: Temu župniku se blodi po možganih!! — Zakaj neki nemščino štuli?!

Ko je tega pogovora konec, prinese posel novine, v kterih med drugim beremo obširni pretres znane okrožnice o šolskih zadevah na Kranjskem, in zvemo, da ni ljubljanska konsistorija njen deležnik, ampak nekdo drug. Koj se spet začnemo popravevati eden drugega: Kje pa je Zavašnik doma? — Eden pravi: Berž ko ne v Kočevju! Drugi pa: Ne, ne, on je Gorevec! to vem; kje ravno pa je rojen, tega ne vem. Tretji reče: Gotovo je v Sorici, ali pa vsaj Trziču! Kaj bi se prepirali, nas zavrne hišni gospodar, imamo v nekem zakotju star šematizem, on nam bo resnico povedal! Precej ga poiščemo in vsi se začudimo, ker v njem beremo, da je Zavašnik rojen v dobrovski fari! — Tedaj ne v Trziču, ne v Sorici, ne v Kočevju, temuč v dobro slovenski zemlji, kjer se nemščina najberže še dobro ne pozna; rojen je od dobro slovenske matere, ktera se menda nemški še prekrizati znala ni!!

* G. Juri Kozina je za pravega učitelja na ljubljanski realki poterjen.

* Od samorov je čedalje več slišati. Kaj bo? Z. Dunaja nam časniki skorej vsak dan poročajo, da si je kdo zavdal, ali se ustrelil, ali v vodo poskočil ali obesil itd. Pa tudi drugod, celo po kmetih, se je jela ta pregreha zelo razširjati. Še celo smerkolini so se začeli meniti nič tebi nič sami končevati. — Tako je oni dan tu v Celovcu skočil fantalin s pervega poda skozi okno na ulice in se precej, pa vendar ne do mertvega, pobil — strahú pred kaznijo. — V kerški dolini se je pa nek hlapčon v hlevu obesil, tudi iz strahu pred svojim sohlapcem, ki mu je bil nekaj zažugal. To je žalostno!

* „Slov. Glasnik“ meseca maja je spet tako lep in mikaven, da moramo „Slovenčeve“ brave spet nanj spominjati in jim vsaj naznaniti, kaj da prinaša. Naj bi si ga vendar naročil vsak, kdor zmore toliko, ali pa vsaj bral, ker enacega „Glasnika“ ni kjer si bodi najti! Obsega pa tri male pesmi: „Mlademu domorodu“, „Smrt“ in „Skalam“; potem nadaljevanje povesti „Klosterski žolnir“, „Rudeča suknja“, „Narodni pevci na Poljskem in Maloruskem“, „Dom žajfje kulture“, slovnično razpravo o „Kakor — ko — kot“, „Obrazi iz narave“, „Narodne stvari“, izvrstno „Slovansko besilo“ v hervaškem, českem, poljskem in ruskem jeziku, „Književni obzor“ slovenskega, serbsko-hervaškega, českega in poljskega slovstva, in naposled „Besednik“, v katerem se nahajajo zanimivi listi iz Ljubljane, Dunaja in Prage, ter še nekaj malih drobtin, prislovic in rekov iz Istre. — To vse obsega ta list. Pa naj se čitatelji sami prepričajo, da mu ne presiljujemo hvale, in da gotovo ne bo nikomur žal za denar, ki ga je zanj dal, ali za čas, ko ga je prebiral. Gospod vrednik zasluži res vso pohvalo in podporo na vse strani!

* Konec preteklega meseca se je odpejalo po tukajšnji železnici v daljno Ameriko 8 Gorencev iz Doline na Kranjskem. Srečno pot!

* Slavno c. kr. namestništvo v Terstu je pri tiskarju Milicu v Ljubljani naročilo in kupilo 200 iztisov „Malega sadjorejca“, kterege bode berž ko ne razdelilo učencem malih šol na kmetih. — Lep izgled za druge. Slava!

* V dunajskem društvu „Mittelschule“ imevovanem, imeli so pred nekaj dnevi pogovore o enakopravnosti narodnih jezikov. Govorila sta med drugimi tudi gg. Egger in Wretschko, ki je bil zadnja leta na ljubljanski gimnaziji profesor. Človek bi mislil, da bodo tako učeni gospodje o tej reči nepristransko in kakor se spodobi, sodili, — ali nič manj ko to! Potem ko sta oba (modrica zakrij si lice!) dobro udrihala po Slovincih in njihovih rodoljubih, zlasti po dr. Bleiweisu, ki si je v dež. zboru na vso moč prizadeval za obveljavo narodnega jezika v šoli, nista se sramovala izreči, da imajo grof Auersperg, Kromer, Dežman e tutti quanti pravo in da so govorili kakor izvedomci. Mi sicer nočemo tem — veljakom njihove slave kratiti in temniti, vprašamo pa vendar, kako morejo vendar ti učenjaki (?) z dobro vestjo kaj tacega terditi in reči, da je belo černo, med tem ko že vsak pošten človek dobro ve, kaj je pravo, da že celo vrabci po strehah o tem čivkajo! In dunajski učenjaki, odpadniki slov. rodú, iščejo si s tem nove — sramote!

* „Klasje z domačega polja.“ Ravnokar je izšel pri Otonu Wagnerju v Ljubljani I. snopič tega prekrasnega dela v prav ličneji obliki. Kinča ga izvrstno izpeljana podoba Preširnova, dalje obsega Preširnov življenjepís, izvrstno pisan estetično kritičen vvod, o katerem hočemo prihodnjič obširno govoriti in en del poezij. Vse to za nenavadno nizko ceno 25 n. kr. In vendar se še iz marsikterega kraja še dozda ni oglašil nobeden naročnik, od koder bi se jih smelo pričakovati mnogo. Naročnikov se šteje okoli 700, kar se pa gledé na izvrstno delo in na nizko ceno mora imenovati premajhno število. Slovinci, podpirajte delo, na katero bodele lahko ponosni, kedar bode končano. Ne zamudite te lepe prilike!

* Baron Šlojsnik, nekdanji kranjski deželni namestnik, dobil je oni dan na Dunaju posebno poslavilo — red železne krone I. verste, neki tudi za svoje pravno in moško obnašanje v poslednjem dež. zboru. Slava, kličemo mu tudi mi koroški Slovinci, ker nam je bil vseskozi dober!

* V odbor za narodnosti v peštansken zboru je 36 Madjarjev in le 8 Nemadjarjev izvoljenih. Po tem pač ni drugači, da niso Madjarji veliki zronec!

Duhovske zadeve.

Goriška nadškofija: V. č. kanonik dr. Dominik Castellani je postal kanonik školastik. G. Mart. Zuchiatte je dobil vikarijat Kobiljoglavu. G. Andr. Juh gre za kaplana v Černice, g. Peter Vuga v Štjajk in g. Jan. Kravagna v Opačjeselo. — Umerl je g. Jož. Bacci. R. I. P.!

Ljubljanska škof.: G. Mat. Marolt gre za farnega oskerbnika v Dobernice in Duplje je dobil g. Tomaž Šlibar. G. Nace Tavčar gre za kaplana v Cirknico, g. M. Kmetič pa v Mengeš. — Umerla sta gg. Anton Rozman in Jož. Ažman. R. I. P.!

Teržaška šk.: G. Juri Jan je postavljen za dekana v Dolini, g. Bernard Zupančič za župnika v Gerdemselu in g. Blaž Šlosar pri sv. Lorencu na Daili. G. Fr. Pašič gre za kaplana v Pičan, g. Ant. Svetlin se verne na Tinjan pri Kopru in g. Jak. Leben je začasno v pokoju.

Lavantinska šk.: G. Mart. Satler gre za provizorja k sv. Križu blizo Marib., g. Jož. Zadravec k sv. Križu pri Lotm., g. Anton Breznik k sv. Urbanu pri Ptuj, g. Jož. Drobnič v Kance, g. Val. Zelič v Galicije, g. Fr. Ogradina Sladko goro, g. Jož. Masten v Konjice, g. Jan. Stiper k sv. Tomažu pri veliki Nedelji, g. Lavoslav Gregorec k sv. Rupertu v slov. Gorah, g. Jak. Jakopina v Marnberg, g. Fr. Klavžar v Reichenberg, g. Mih. Jeras v Dobovo, g. Mart. Kramberger v Ulimije, g. Jož. Lah v Straže in g. Fr. Arnuš k sv. Andreju pri Leskovcu. G. Martin Ivanec je poterjen za dekana v Šmarjem in g. Šimen Kvar je imenovan za duh. svetnika. — Umerli so gg.: Fr. Simonič, O. Edvard Zagorec frančiškan v Brežicah in O. Ign. Steržinar minorit v Ptuj. R. I. P.!

Družba sv. Mohora.

Za l. 1866 so plačali: gg. bogoslovci v Celovcu, dek. Kanalska, Trajberg in fara Šotaraves; — dek. Šmarje lav. škof., fara pri sv. Tomažu, pri sv. Petru, na Rečici; — gg. bogoslovci v Terstu, fara Katinara; — dek. Ljubljana, Loka, Ilirska Bistrica, Šmartno, Kamnik, Kočevje, fara Begne.

Dohodki in stroški za Slomšekov spominek.

Skupnina prejšnjega računa 824 gld. 67 kr., dva cesarska zlata in en križast tolar. Nadalje so darovali gospodje: Pikel stolni prošt v Mariboru 50 g. Modrinjak Matija dvorni kaplan v Mariboru za prvokrat 10 g. Ciringer Jernej župnik v Pušcavi 2 g. Bizjak duhovni oskerbnik kaznivnice v Gradiški 3 g. Šolarji in šolarce iz št. Jungarske fare 4 g. V Lenarški dekaniji so darovali gg.: Tutek Juri dekan pri sv. Lenartu v slov. gorah 5 g. 25 k. Šrol Franc kaplan 5 g. Knez Slavoljub bilježnik 5 g. Blanter Wilhelm koncipient 2 g. Rob Jožef pisar 1 g. Zarman Franc pisar 1 g. (vsi pri sv. Lenartu), Milošič Michael provizor 5 g. Potrč Vekoslav kaplan 2 g. Jagrič Juri kmet pri sv. Benediktu 50 k. Munda Vido župnik 2 g. Jančar Frančišek kaplan Tekonja Janez tesar 15 k. Domainko Jožef kmet (vsi v Negovi) 80 k. Fara sv. Bolfanka pri Biši 19 g. Slanič Fr. župnik pri sv. Bolfanku 5 g. Frančiškanski samostan pri sv. Trojici 5 g. 10 k. Kranje Jožef učitelj 20 k. Kovačič Peter podučitelj 50 k. Mulec Franc 10 k. Strah Janez župnik pr. sv. Rupertu

5 g. Stiper Janez kaplan 5 g. Divjak Jožef župnik pri sv. Ani na Krembergu 5 g. Lezener Jakob tržan pri sv. Lenartu 1 g. Divjak Jožef starši župnik pr. sv. Benediktu 5 g. V Jurjoški dekaniji na Ščavnici so darovali gg.: Kocbek Juri dekan pri sv. Jurju 1 g. 50 k. Urbas Juri kaplan 3 g. Roba Matija 2 g. Kramberger Lovro župnik pri sv. Križu nad. Ljutomerom 1 g. Sattler Martin 1 g. Stranjšak kurat pri sv. Mihaelu v Veržeju 3 g. Ermenc Fr. kaplan v Lutomeru 2 g. Lorenčič Franc župnik pri Mali nedli 1 g. Klobasa Fr. župnik pri sv. Antonu 1 g. Meglič Franc kaplan 50 k. Rubin Martin župnik pri Kapli 1 g. Kurnik Janez župnik pri sv. Petru v Radgoni 3 g. Rantoša Juri kaplan 1 g. Ferenc Janez 2 g. Srenja Verzenskega varaša 4 g. Arzenšek Juri župnik v Zusemu 5 g. Kajtna Andrej kaplan v Podsredi 2 g. Premilostljivi knezoškov Ljubljanski so poslali, kot zbirko od deset dekanij 205 g. 20 k. Iz Gornjegraške dekanije sem dobil 67 g., Iz Kanalske dekanije sem prijel 17 g. 80 kr. Iz Voženiške dekanije sem prijel 69 g., Dr. Bleiweis, vrednik „Novic“, poslal je 51 g., Pavlec Juri kaplan v Cmureku 3 g., G. Niederhofer kaplan pri sv. Petru pri Otersbahu 1 g. Kovačič Mart. profesor bogoslovja v Mariboru 20 g., Kandut Krist. spiritual v Mariberu 5 g. Od Mariborske dekanije prijel 102 g. Člani Mariborske čitavnice 8 g., skupnina 726 g. 94 k.

Skupnina vseh dohodkov 1551 gld. 61 k. Za poštino se je porabilo 1 gld. 5 kr., tedaj še ostaja čistih dohodkov 1550 g. 56 k., dva cesarska zlata in en križast tolar.

Opazka. Imena dariteljev Ljubljanske škofije in gornjegraške, Kanalske, Voženiške, Mariborske dekanije in zbirke g. dr. Bleiweisa, se bodo prihodnjič oznanila.

V Mariboru 1. maja 1866.

Matija Prelog,
denarničar.

Loterija.

Gradec: 90 37 28 53 24.

Prihodnje srečkanje je 9. maja 1866.

Dunajska borska 4. maja 1866.

5% metalike	52.60
5% nacional	56.—
1860 derž. posoj	67.10
Bankne akcije	637.—
Kreditne „	119.80
London	120.75
Novi zlati	5.91
Srebro	122.—

Oglas.

Čitalničina gostilnica

v Ljubljani

(v poslopju narodne čitalnice)

se zahvaljuje čestitemu občinstvu za dosedanjo blagovoljno pozornost ter se lepo priporoča tudi za prihodnost. Posebno čestitim gg. rodoljubom na želji se daje na znanje, da se dobiva tukaj vsak dan zajutrek, dobro kosilo z raznimi jedmi, in večerja, vse po jedilnem listu. Za dobro pijačo je še posebeu skrbnjeno.

Za obilni obisk se priporoča tedaj čest. občinstvu udani

Ferko Göck,
gostilničar.